

***IV Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція
«Пріоритети розвитку національної економіки в умовах
глобалізації» м. Полтава Національний університет «Полтавська
політехніка імені Юрія Кондратюка»***

УДК 330.341

Українська Лариса Олегівна

доктор економічних наук, професор

Шифріна Надія Ігорівна

кандидат економічних наук, доцент

Харківський Національний економічний університет імені Семена Кузнеця

МОНОПОЛЬНА ПОВЕДІНКА ЦИФРОВИХ ПЛАТФОРМ

Сучасна економіка будь-якої країни на основі поширення цифрових технологій трансформується в платформну економіку, в якій провідну роль відіграють не компанії та фірми, а цифрові платформи, навколо яких формуються екосистеми.

Швидкий розвиток платформної економіки дає можливість припущення, що надалі її масштаби лише збільшуватимуться. Проте, як наслідок цих процесів видозмінюються конкурентна боротьба, цифрові платформи в процесі здійснення своєї діяльності не завжди дотримуються принципів доброчесної конкуренції, що знаходить прояв у монопольних ефектах. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває розробка теоретичних та методичних підходів щодо удосконалення державних заходів, спрямованих на захист від монопольної поведінки платформних структур [1].

Розвиток цифрових технологій змінив поведінку покупців, яким сьогодні зручніше, комфортніше, простіше, швидше, але не завжди дешевше придбати товар в онлайн магазині. Тут з'являється негативний чинник розвитку екосистем – високі витрати переходу. Вони виникають у силу дії «ефекту захоплення споживача», коли споживач настільки глибоко прив'язався до компанії через послуги вертикалей її екосистеми, що перехід до компанії-конкурента стає дорожчим через зростаючі транзакційні витрати. Тобто цим створюються бар'єри для входу ринку новим компаніям. В умовах цифровізації істотним чинником забезпечення конкурентоспроможності підприємства стає здатність захопити і утримувати увагу споживача [2, р. 2261]. Таким чином, позитивні якості функціонування цифрових платформ і екосистем одночасно створюють і негативні моменти.

Основними причини формування монополій цифровими платформами є:

- мережеві ефекти: чим більше користувачів та постачальників на платформі, тим цінніша вона стає для всіх учасників, що ускладнює конкуренцію для нових або менших платформ;

- ефект масштабу: великі цифрові платформи можуть ефективно обробляти великі обсяги даних та забезпечувати широкий спектр послуг, що знижує їх середні витрати та робить їх більш конкурентоспроможними;

- високі бар'єри для входу: через мережеві ефекти та вже сформовану користувальницьку базу, новим учасникам складно конкурувати з уже домінуючими платформами, що створює високі бар'єри для їх входу на ринок;

- "ефект прив'язки" (Lock-in effect): користувачі часто не бачать причин переходити на іншу платформу, навіть якщо вона краща, оскільки втрачається вже накопичений контент або налаштування;

узагальнення наслідків монополізації бізнесу платформними дозволяє виділити найбільш вагомі:

- ризик зловживання домінуючим становищем: монополісти можуть диктувати ціни, обмежувати вибір користувачів і отримувати необґрунтовані переваги;

- стримання інновацій: конкуренція знижується, що може сповільнити темпи розвитку та впровадження нових технологій;

- недостатня увага до потреб споживачів: оскільки немає сильної конкуренції, платформа може не так активно працювати над покращенням якості своїх послуг та задоволенням потреб користувачів.

Монопольний ефект у діяльності пошукових систем зокрема зводиться до того, що вони в якості цифрового посередника можуть надавати не найкращі умови для пошуку та придбання товару. Наприклад, вони можуть направляти користувачів до конкретних продавців або на сайти компаній, що входять з ними в єдину екосистему або перебувають у змові. Така поведінка обмежує інтереси інших компаній-продавців і зводить конкуренцію нанівець.

Формування платформної економіки в Україні та в світі відбувається швидкими темпами і створює новий уклад соціально-економічного розвитку, який базується на роботі цифрових платформ та екосистем. Розвиток цифрового економічного середовища тільки починається, що призводить до зловживання домінуючим становищем великих гравців ринку Інтернет-торгівлі через недостатню розвиненість законодавчої бази регулювання діяльності цифрових платформ і екосистем. Монопольне поведінка компаній призводить до появи різного роду монопольних ефектів від яких страждають всі учасники цих відносин. Тому державі слід впровадити низку заходів щодо вирішення проблем, формувати законодавчий простір регулювання діяльності не тільки цифрових платформ і екосистем, але питань цифрової трансформації в цілому.

Список використаних джерел

1. Тренди та виклики українського ринку eCommerce у 2024 році URL: <https://uaateam.agency/blog/trendy-ta-vyklyky-ukrainskogo-rynku-ecommerce/>

3. Jacobides M.G., Cennamo C., Gawer A. 2018. Towards a Theory of Ecosystems. Strategic Management Journal. Vol. 39. No 8. PP. 2255–2276. DOI: 10.2139/ssrn.3218233